

"שאל בעין דור"

אופירה קונצרטאנטה מאת יוסף טל

התניך משמש כיום מעיין הנובע ליצירתם של כל הקומפוזיטורים בישראל. יוצרי המולקולור המוסיקאלי הח' דש, הכותבים מלודיות לעת-מצוא, מס' חפקים בספוק אחד או שנים משילתנו הקדומה; אנשי המקצוע, המשתמשים באמצעים חדישים ומרחיבים את הירי' עה המוסיקאליה, בוחרים בפרק רחב למסור תכנו בצלילים, אלה ואלה דר' אים את התנ' כארצ' בלוס לאידיאות מוסיקאליות.

ברוך, שהמלים התניכיות סחיינות רוח מיוחדת במינה ליצורף הצלילים, ואם לפני שנים לא הקפידו הקומפוזי' טורים והיטו אזנם לארבע רוחות הש' סים, הרי כיום אף הכותב הפרימיטיבי ביותר יישמר מלעשות כן כבואו להצ' ליל פסוק תנ"כי. ברגיל מציינים הת' הרשות קרבתנו אל התנ"ך על ידי הת' אמת צלילים, ישראלים" למלים הר' דיעות, וכל קומפוזיטור בוחר בסוג אחד של צלילים, ישראלים" למטרה זאת, תאחד מוצא, שהמוטיבים של טע' מייסקרא הולמים ביותר זמרה תנ"כית, כי הרי מוטיבים אלה הגיעו לאד' ני העדה יהד' עם פסוקי התנ"ך, ברס' לאחר שזכינו לקיבוץ גלויות בישראל

באופירה קונצרטאנטה, שאל בעין דור", הוא לא שינה מן המנהג בהרכב המלים המושרות, ובאלה הוא נאמן למקור, להוציא השמטות קלות סיפר את העלילה הדראמאטית ככתבה וכל' שונה, אבל במוסיקה לא השתמש בהר' מר מקובל, נמנע מהתמוררות" ומ' מסורתיות", החלך בדרך הכתיבה החפשיה.

אבל הנאמנות לכתוב התנ"ך הייבה אהו לחפש צורה בלתי שיגרתית, ומ' כאן התואר, אופירה קונצרטאנטה", שבו הסתוב עולה על המפורש, בתר' אך זה מסמנים, כרגיל, הצגת אופירה בצורה בלתי מושלמת, כשנוותרים מפני סיבות שונות, על המשותף הביר' מוי והתפארת ומניחים זמרת המלים בלבד, במקרה שלנו מתכוון הקומפוז' יטור ליצירה מושלמת, שנוכתבה מל' כתחילה להיותה מכוונת ללא ביסוי, משחק ותפארת, הוא צורך בהמנע מהתואר, אודאטוריה", הואיל, ובנו צריך להקדיש מקום ניכר למקהלה, וכ' יצירתו של יוסף טל חסרה זו לגמרי, אבל טוב היה עושה לו נמנע מה' כותרת, אופירה" ומסתפק בכותרת, הק'

סית של "שאל בעין דור" נחרתה יפה בזכרון, מאד שהקליין (י. זהר) פסק פסוקי בתשעה וכונה ובמבטא ברור; ושאל (ת. פלשנר), בעלת-האזב (דה בוס) ושמואל (ע. מנסק) השמיעו מלי' הם וצליליהם בהבנה משכנעת — היה הרושם עז, אבל לא יכלתי להשתחרר מההרגשה, שהקומפוזיטור קיפח חלקם של הזמרים וצמצם רב מדאי את שמה הזמרה, שבה עיקר חידושו של הקומ' פרויטה.

כנגד זה ניתן באופירה של טל מקוב חשוב לתזמורת, צליליה הדרו לאונן, כיתור מתוד השוואת לליווי חסר הג' זונים של הסנטר, שמילא את מקום התזמורת בחזרה הכללית, בערב הקונ' צרטי שבו הופיעה התזמורת בניצוחו של סאובה, גברת השמעת היצירה "שאל בעין דור", כי ניכרה בה יד אמן בהרכב הצבעים למוסיקה התיאור' רית.

המנצח מיכאל סאובה השיג הרבה בהדרכת, הזמרים והנגנים, הרגשתי היתה, שהמנצח השקיע בהכנת "שאל בעין דור" מלוא מרצו ובקיאוחו עד

1009101 תאמ טנאט'צונק חריפא "רוד ועב לואש" - Article

רובה יותר למושגי הקאנטאטה, כגון "סומול תנכי" או פשוט "פרק תנכי" וכד'.

הצורה הבלתי שיגרתית חייבה פר' סיטה מיוחדת במינה, ומכאן העדר האוליות והאנסאמבלים, רק במקומות בודדים נשמעים ציורטי צלילים בפני הזמרים, בדרך כלל מייצגי הרמויות של שאל, בעלת-האזב ושמואל מש' מיעים כל פסוק ופסוק בזמרת-קריאת סולה, ורבר זה גרם לכך, שהמוסיקה נהפכה לתיאורית בעיקרה.

לעמים אני משתומם על שהקומפוז' זיטורים מסכימים לכתוב צלילים תיאור' ריים במידה כה רבה, הדבר מובן לי במוסיקה הקולנועית, שכל-כולה אי' זה אלא ליווי ושרוב הכאים לקולנוע אינם חטים לה' אונן והם מושפעים מסנה רק דרך ארעי, בנקודות הבול' טות ביותר, אבל הקומפוזיטור, המש' מיע יצירתו באולם הקונצרטיב, הובע לעצמו מקום מרכזי ביצירה, הויתור על ההצגה התיאטרלית, שעל הרוכ יש בסממניה התיאטרלית משום תוספת עניין, גורם גם כן לכך, שכל תשובת הלב מתרכזת במלה ובצליל, על ערך המלה אין צורך להרחיב את הדיבור, כי השמעתה ידועה, התמונה הדראמא'

התברר, שטעמי המקרא אינם מושרים באינם המוטיבים בפי כל העדות, ומתי עוררת השאלה לאיזה מן העדות הישר' ראלית לתת עדיפות בעניין זה, זכור חס של המוטיבים, המקובלים בקריאת התורה של יוצאי אירופה, קטנה והול' כת, ניכרת נטייה להפש מוטיבים חד' שים בזמרה של העדות המזרחיות, ומכיון אלה מצאו התימנים אונן קשבת אצל הקומפוזיטורים שלנו, אבל יש טוענים, שהחיסוסים אהרי נוסחאות מוקדמות אינם חזותיים כי אף להרי כיה עתיקותם של המוטיבים ובנידון זה אין לעדה האמת זמנה קדימה כלפי הכרתה, וביתור' לאחר שממילא יש לשנות במוטיבים הנמסרים מפה לאונן כדי להתאימם לתקופתנו.

החושבים ככה מוצאים, שפסוקי התנ"ך אינם צריכים לכבול ידי הקומ' פרויטה, והוא רשאי לנהוג חופש גמור ביצירתו, עליו לעשות כטוב בעיניו ובהתאם להרגשתו האינדיבידואלית, כשם שהוא עושה בשאר הקומפוזיצי' יות שלו, על המוסיקה להיות חדישה, מודרנית, אקטואלית והולמת את תוכן המלים המושרות, והמבין יבין, בדרך זו הלך הקומפוזיטור יוסף טל

שהצליח להשמיעה לרוחה, אבל הצלחה זו באה על חשבון הצלחתן של שאר היצירות בתכנית, ה"לא פוליה" מאת קוללי בעיבודו של קראל סלומון נוג' זה כלואר יד, העיבוד, לדעתך, אינו משכנע כלל, ואף מיותר, מלודיית' היסוד ב"לא פוליה" היא זמרתית ונר' בעת מתכונתו של הפינור, העברתה לפסנתר סולי עומדת בניגוד לרוחה, — גם ביצוע הסימפוניה של מוצארט לא גרם סיפוק, זהו מוצארט! זהו טאובה בסימפונייה של מוצארט! לא זה הסמפו, ולא זו הרוח הכללית, ברור, כל ההתענינות ניתנה ליצירתו של יוסף טל, "שאל בעין דור", ואכן, בה הצליתו כל המבצעים.

לברכה ולתודה ראוי הועד, המספל בתזמורת הקאמרית רמת גן, חומר רת זו השמיעה בעונה שחלפה שלוש יצירות ישראליות חדישות בכיבוד בכורה והיא מילאה שליחות חשובה בשדה המוסיקה המקורית שלנו, נקודה, שתמיד בפעולתה להנאת חובבי המר' סיקה ברמת-גן ולטובה המוסיקה הישר' ראלית.

מנשה רבינא

שאלו בעין דור.

התזמורת הקאמרית רמת-גן; המנצח — מיכאל טאוכה; הסוליסטים — ס. זרוביץ — מצ'רסופון, ת. פלשנר — ט' גור, ע. פנקס — בס'בריטון, י. זורר — דקלום, יוסף סל ליד המסנתר. התכנית: יוסף סל — „שאלו בעין דור“, אור פרה קונצרטנטה; קורלי — לה פוליה בעיבוד לכלי מיתר ו מסנתר לקארל סלומון; פר צרט — סימפוניה מס' 29.

סקרנות מיוחדת עוררה העובדה ש'קונצרט בשש' למגויים של התזמורת רמת-גן, שהתקיים ביום הרביעי בארץ לם „אודע“, נכללה יצירה ישראלית חדשה — אופירה קונצרטנטה „שאלו בעין דור“ ליוסף סל, דמות ידועה ביינו המוסיקליים כפדגוג ומרצה, כאחד הקומפוזיטורים הפורים והרציניים שלנו, מן העוסקים בצורה המוסיקלית הגדולה. אופירות ישראליות אינן נכחדות בכל יום. ענף זה של המוסיקה הישראלית גדוע כמעט לחלוטין, ומאז האופירה „דן השומר“ למרק לברי, שהועלתה על הבמה על כל אבוריה ה' מקובלים של אופירה, לא זכתה לכך המוסיקה הישראלית בשנית. בחודש שעבר, בתניגות עין-גב, הופגזה התי עוררות מה בשדה זה כשבוצעה האר-פירה „גדרים“ לפי הליברטו והמוסיקה של קארל סלומון בביוצו קונצרטנטי, הוצג חזיון-זמר „בכל דור ודור“ על פי מבוא מאת לאה גולדברג ומוסיקה למנחם אבידום בצורתו המלאה. אולם העובדה בעיניה עומדת: הקומפוזיטורים הישראלים נזקקים אך מעט לצורך האופירה. לא כאן המקום לנתח את הסיבות לכך, אך ברור כי הסיכוי הקלוש, וכיום אף חוסר כל סיכוי, להעלות אופירה ישראלית על הבמה, יש בו כדי לרפות את ידי הקומפוזיטור הישראלי.

יוסף סל קרא ליצירתו: אופירה קונצרטנטה „שאלו בעין דור“, את נוש'.

אני יודע טל לבחור בטעם (הקונסטה „אם הבנים שמה“), וכאן הליברטו, הטקסט של היצירה, ברור לחלוטין — הוא מבוסס על פרק כ"ח בשמואל א'. לאחר מות שמואל נקבצו הפלשתים ו' באו לחנות בשונם. לעומתם קבץ שאלו את כל ישראל בגלבוץ. שאלו בחזרתו שאל בה' בחלומות באזורים וגם בנביאים, ומשלא נענה, ביקש בע' לת אוב עבדיו הציעו לו את בעלת האוב בעין דור, ושאלו התחפש וסר אליה. משביקש להעלות את שמואל, עלה הנביא והשמיע באזניו את תזותו הקשה, כי סר ה' מעליו וכי גם את ישראל יתן ביד פלשתים.

ואולם אם ברור לחלוטין התוכן של עליו מבוססת היצירה, הרי לא נאמר דבר וחצי דבר על הצד המוסיקלי בהכנה, כמקובל, וביחוד כשהמדובר ביצירה חדשה ובלתי ידועה. יש להבין שסל חיבר את יצירתו זו במיוחד בש' כיל תזמורת רמת-גן, ואפשר להסיק, באין הסבר אחר, שבאופירה קונצרטנטה — הכונה לאופירה בעלת אור-פי קונצרטנטי, כלומר שהנוסח שהוגש הוא הנוסח המלא של היצירה. „שאלו בעין דור“ כתובה לארבעה סוליסטים, והם מדקלם אתה ושלושה זמרים: מצ'רסופון, טור וס'בריטון, בלויית תזמורת (התזמורת הקאמרית של רמת-גן הופיעה כמרכב מחוזק) ואתם המחי בר ליד המסנתר. רוצה לומר שסל, ב' תתו תפקיד של מדקלם לאחד הסוליסטים, סים, הכניס יסוד של מלודרמאטי ליצירתו, ובצמצמו את ההרכב הקולי — חיתר לחלוטין על מקהלה — הקטין את ממדיה למטה מהנדרש באופירה קאמרית. מותר לשער שבמתן אופי זה ליצירתו התחשב הקומפוזיטור בכחית הביצוע שבעין. אך אם כך, הרי השימוש בשם אופירה, גם מתוך הסתייגות של „קונצרטנטה“, אינו הולם את היצירה מבחינת ארכה (כמחצית הש' עה), הרכבה ובנייה, ואילו „מזמור סימפוני“, למשל, כפי שנקראה ליצירתו של הונגר „דוד המלך“, הייתה מתקבל יותר על הדעת.

בכל יצירה מסוג זה קיימת אותה מלחמת-תמיד בין המלה והצליל, בין התוכן והמנגינה, והמטרה היא להגיע לתיאום מושלם ככל האפשר בין שני גורמים ראשוניים אלה. זכותו של סל היא שבקחים כלליים הצליח להעלות בצלילים אופירה מקבילה לתוכן, והיא נוצרת מיד עם המבוא הקצר בעל ה' אופי המהיר, המסתלסל, הבא וחזר. גם את הטיפול הקולי הסוליסטי ביקש הקומפוזיטור להתאים לאופי הצחק של היצירה בסגנון האקוסטה המוקדמת שלפני התבלטות הזמר והאריה במקום הראשון, בתתו לזמרה אופי רציטאטי בי דקלומי שאינו מצטמצם לתפקיד ה' קריין בלבד. אולם הקרבת בעקביות סגנונית זו כרומה גם אחרת הצד השירי של היצירה, השטף הזמרחי, הקו הממור שך, יוצא אפוא שהפרטים, הקווים ה' אפקיים, המלודיים לקו בחוסר גונית, ואילו התאמת הקחים הכלליים של ה' מסגרת, ההרמוניזציה היוצרת את טיב האופירה, עלתה יפה.

בשל התנאים האקוסטיים הכלתי מ' ניחים את הדעת, לא נשמעה היצירה כפי שהיא עשויה להשפיע באולם טוב, ומחזן לקולותיהם של הסוליסטים של עמדו קרוב למיקרופון, לא התנשאו כראוי צלילי התזמורת. הסוליסטים התי גברו על תפקידיהם המקצועיים מבחינה שירית. המצ'רסופון הגבי זה'בר סל, בעלת צבע קולי יפה, התבלטה ב' זמרתה הנקיה ובעלת ההבע. הסנור פלשנר שר באורח מאולץ, אך הטמבר הקולי שלו ערב, ואילו הבס'בריטון, ע. פנקס, הוא בעל איכות קולית עשיר רה המדקלם י. זורר מילא יפה את תפקידו מתוך ביטוי ברור ומהטעמה נאה ותואמת. אנשי התזמורת, בניצור חו של טאוכה עמלו במיטב כוחם למ' ען הצלחת הביצוע המשותף, כתימכחו של הקומפוזיטור ליד המסנתר.

ג. ג. בוסקוביץ

97

ישראל בתחרות ראדיופוניית באיטליה

הקונסטה לשבת מאת מרדכי
שחר ו"שאול בעין-דור" אופירח"
קונצרטנטית בשביל רדיו מאת
הרדיו של

שאול בעין-דור.
מאת יוסף של

מכה הטימונייה שלו חוביה של את
מעמדו המכובד בין יוצרי המוסיקה
בישראל, אולם ביצירה זו מופיע של
כרמתיקן מחונן ביותר, הצורות ה'
מוסיקליות בהן הוסך של את הסיפור
המקראי למוסיקה דרמטית — הינו
לדרמה של חזות אודיטיבית — מעידות
הן על ידי אמן בטוחות והן על ידיעה
מפליאה בחוקי הדרמה המוסיקלית ב'
נוסחה חדשה ביותר, צורות אלה מצ'
שינות בחכמת הווא, הינו ארגון ה'
תהליכים הצליליים בזמן, ומדברים אנו
על "חכמה" משום היעילות המובהקת
של התחליפים תוך דיוק וחשבון באמ'
צעים ותוך התחשבות במפיקולוגיה של
המאזין.

צורות מוסיקליות אלה של של, אינן
חזרה על הסיפור המקראי, דבר שהוא
ליותר, אלא חזותו האינטנסיבית ביותר
בעזרת הצליל, לשמוע משמע להבין:
האמת בשטען מוסיקה זו נרמח לך
שעתה לבין אותה בדבע' את המפורס'
בספר שמואל, הסגנון המוסיקלי של
של הוא יותר קונפוטולטי, יותר "בתי"
לאופי' מסגנונו של מ. פתרי, דבר ש'
הוא בחינה סניגוריה אף, אם חרצת,
גם קסגוריה על "שאול בעין-דור".

הביצוע של יצירה זו על ידי הפנצח
פרידנטל יפה מאד, במיוחד מצטיין כאן
הטינור המסורסם ל. גלאנק, אך בירן
הצעיר (בריטון) ויהושע זוחר מופיעים
לחללה חבללית חימה של הביצוע, ע'
להנדובסקה ראויח לשבח משום המו'
סיקליות המובהקת שלה.

בעולם הניגון

שבועי מוסיקה
ישראלית

שנתו השנייה של המפגש הזה היכה מאוד את היקפו. קווה כי השנים הבאות עלינו לטובה יגדילו ויאזרו עוד יותר את מסגרתו, תרעלה פירותיו ותוצאותיו.

כאשר גם השנה פתיחו היתה קונצרט הניגוני של התזמורת הפילהארמונית

על מחזיתו הראשונה ניצח משה עצמון ועל השנייה ג'ארג זינגר. תחילה הביא עצמון את "דמויות" של פארטוש, פרק סימפוני מוכר לנו. מן המצטיינים לא רק בתוך מיכלול המוסיקה הישראלית אלא אף בין מני צוריו של פארטוש גופו, ועצמון ראוי לשבח על ביצועו מתוך תפיסה נכונה. אולי קשה היה ליבשק מהצ'אלן ה"אורח" אנדראז' נאווארא, שלימד בש"ביל הזמנות מיוחדת זו קונצ'רטו רת את "שלמה" (או "קול קורא ב"מירב") של ארנאסט בלון, שנוכח ומת בגולה אבל היה חזון רוחני. והגדיל קומפוזיציה זו שלו רשמית בתור "ראפסודיה עברית" ורצה לה"ביע בה את רעיונות קודמת: עם ש"בכתבה בגלות שווייץ (1916) הרי מו"סיקה זו שייכת לנו וכל אימת שאני שומעה צלילה מפעמים אותי, אף כי נקדים שבינו עולמים לעקם את חוטמם עליה כגלותית. נגינתו ה"מופנט של נאווארא בתמיכה יאה מצד התזמורת תחת ידי עצמון הוסי"סה נופך להתאנון.

בארנו ב"ג'ארג ע"ה (בטור אש"תק) עלה לארץ מגרמניה ב"1938 (התקרא אח"כ דוב בריגיל בהזמנ"ס יות מיוחדות ואולם על מיצוריו מר"עוד עד כה שמו הקודם), אפרה של "חלום יקוב" — לפי מחזהו של ב"ג'ארוסמאן — זכתה בסדר-אנגל של עיריית תל-אביב (1963), מערכה א' שלה ביצע שירות-השירור לפני 6 שנים בצורה קונצרטית ובניצוחו של זינגר, עכשיו השמענו סואיטה בת שישה פרקים מהמוסיקה לאותה מע"רחה. ארטנאלית וכתובה ביד של בעל מקצוע, אך נשמעת כאילו יעקוב לא הלם כאל לפני אפי שנים אלא בנר"מניה של שנות הלוששים מהמאה ה"עשרים לספירת הנוצרים.

הסימפוניה החמישית של הנחם אברום, שחברתה ב"1956 ונודעה ל"האדיר את אילת ואולם אינה נקראת על שם עיר זו אלא מוס"מה הווא"שירת עציון-בר", מזכירה את "הק"שיר על הארץ" של מאלאר לא רק מסני שאיבעת סריקה כתובים שבביל תזמורת עם קול-זימרה, שמעתי את ביצוע-הבכורה באילת לפני כעשר שנים ועשיתי יכולתי לבדוק את רע"מי מאו שפרסמתיים בעתו. כמעט לא נשתנו מוסיקה "יס"חכונית", בהירה, קלת קליטה, טובה סבר, דע"גנה ומעליטה את מאזיניה מסונקפת מאוד, כאילו מתוך אמונה שהסיני קופה מסמלת מוסיקה ישראלית. סינ"קופות בתמליל מושר דרושות מלים מלע"ליות או בנות הברה אחת. אולם תנאי זה להתאמה מיקצבית-גם הוא גרם גיבוב סתמי של מלים בארבע פופיטה של אורה עתריה ("נחשו" — "אילת" — "סלע אדום מנגד" — "לאילת תפילה על שיגונות"), לא ברורה לי סיבת השינויים בין התמ"ליל שהודפס (בשיגונות בוקן ובין מה שהושר.

ראמה סאמטנוב, שמילאה את תפקיד הזימרה גם בביצוע-הבכורה, כי או כן עתה עמדה ברמתה הידועה. זינגר, כדרכו, ידיו הנמרצות הפייחו מלא חיות במוסיקה, אלא עיי תים התזמורת כיסתה את הזמרת. לא נתחוויר לי, אם המנצח אשם או תז"מורו של המלחין.

האנסמבל הקאמרי הישראלי תרם שני קונצרטים שלא הביאו שום קומפוזיציה חדשה אלא חזוורו על קיימות (ציינתי רק עובדה ואיני דורשה לגנאי): אחד במערדון, צור"תא" עם המנצח דניאל שליט ועם דיון על "שמרנות או אוואנגארד" אך לא נכחתי שם; השני בבית הסדרות-המורים עם המנצח גארי ברתני, שם נכחתי. ביצעו ארבעה מיצורים: שלושה על נושאים מתנ"ך ואחד חורגני. עליהם כבר כתבתי בזמניהם וכמעט אין לי מה להוסיף. על "שירת הכורה" של סרג'ו נאטור (בשביל מאורו-סופראן ותז"מורת) הודיעתנו התוכנית שעכשו מוגשת לנו "ורזיה" (= וארסיה נ"במה) חדשה. מקוצרת קימעה אך לעומת זאת מבליטה את תפקיד הזימרה. שינוי חיובי, שגם נתן לי ראמה סאמטנוב ביקעה יתירה להת"גדר בה.

שלושת פרקי המוסיקה לבלאקס, "בת-יפתח" של מרדכי סתר לא נס"ליחם.

המנצח ברתני כבר נתמחה בכי"צועש של שני מיצורים אלה עם אותם המבצעים.

חמש ה"פאנסטומיות" של צבי אבני (לפי חמש המנות של ציירים חדישים) ניסלו מכל שאר התוכנית בהדישות נסיונית מחוכמת של צליל"ליהן והכניסו מידת גיוון. נגינת בכורה פומבית שלהן נתקיימה לפני כהציישנה במסגרת "סדרת המלחין" שאורגנה מטעם הפסטיוואל הישר"אלי של תשכ"ח. אי ניצח עליהן מן"די ודן. מכיוון שיש בהן לארבעט קטעים "אלגאטוריים", הנותנים לנ"גנים חירות מסוימת בבחירת צליל"ליהם כרצונם מדי פעם. לא עלתה ב"ידי (באוזני) לקבוע, אם ובמה ועד כמה נשתנה ביצועו ההוא מזה של עכשו. אבל הופתעתי מיקצועה של

עצמת, דיאס אירא" באנסטומימה האחרונה שחברה לפי הציור, 17. סטורף" של קלא, השמטה בלתי מר"בנת לי כך ניטל עוקצו של פרק זה, שעיקרו היה גיפוח של פארודיה על נעימת-אבל כניסיותית זו כנגד פארודיה קודמת לה על ואלס וינאי, את "שאלו בעין-דור" — אפרה קונצרטית (שאנינה מיוחדת להצגה) עם שלושה קולות-זימרה (בתפקידי"הם של שאול ושמאל ובעלת-האוב) ועם קריין המשמעה את ספוקי העליל"לה (שמואל"ת ת"ח 25) — חיבר י"נתן של 1955 לפי הזמנת המנצח

הוואר סרג'וב שבביל תזמורתו או (התזמורת הקאמרית של רמת-גן). נודמנתי או לחזרתה הכללית וש"מעתי מפייהם של שלושת הזמרים השעמוט מוטעות או מיקצבים מוט"עים או חלוקות מוטעות של שורת מלים מהסוקים המקראיים שהול"תנו כך. העירותי על כך למר ש"היצעתי לו את עזרתי לשיבוח אצ"יין, שקיבל את הצעתי מייד ובתורה. עלו בא לביתי והשתדלתי לתקן את הניתן עוד לתיקון עד כמה ש"אפשר ברגע האחרון, אבל נשארו עוד משיגים שתיקונם טעון שינויים ניכרים במהלכי המוסיקה או בקווים המאלחיים שלה. אלה לא תוקנו עד היום. אחד מהם צורם ביותר: פני"ה שאלו אל עבריו "בקשרלי אשת בעלת-אב" חולקה לשתי חוליות; תחילה שאלו צועק שורת צעמים דק"בקשו לי אשת! בקשו לי אשת! בקשו לי אשת! בלבד, עד שהוא גומר סוף-סוף, "בעלת אב". המוסיקה גופה בכללה מתארת ה"טב את, הטראגדיה האנושית הער"כרת מאחורי הסיפור הרמאני" ב

זימרה ובתזמורת. ני"ל ג'אנקינס (טא"גדר, בתפקיד של שאול, ראמה סאמ"טנוב בתפקיד של בעלת-האוב, וילי הפרנס בתפקיד של שמאל והקריין"הוהשוו וזרז היו מצויינים. מל בר"תיני הוביל את כל הצוות בידיים אמנות ונאמנות.

מקהלת, רינת" גם היא תרמה קונצרט (במוזיאון תל"אביב) בניצוחם של גארי ברתני (הלקו ה"רציני" של הערב) ושל גיל אלמע (עיבורים של שיריים). כל אחד מהם של עם המקהלה בשעה שחברו ניצח!

רינת" אף היא לא הביאה שוב דבר חדש, אדרבה: הביאה גם ישן נושן שאינו שייך כלל למוסיקה יש"ראלית, כגון שיר יידיש! אך המקהלה הצטיינה כמעט בכל מה שביצעה. אינו לה מתחרה בתחומה.

ועידת הקומפוזיטורים נתקיימה גם עכשו ככל שנה בחני"כה. לדאבוני לא נכחתי בדיניה ע"פ בעיות המוסיקה שלנו. שמעתי שהיו מעניינים מאוד.

כינוס למוסיקה דתית גם הוא נערך בירושלים כמסורתו מימים ימימה. טרדות וסיבות שונות בינינו דאגת נסיעה ואש"ל, מונעות אותי תמיד מלהשתתף בו ואני מצ"טער על כך. השיבותו גדולה לא רק למעונייניו בגבולותינו אלא אף יש"לו "השלכות" (כמו שאומרים עכשו) בעלות ערך רב למיכלול המוסיקה שלנו, אפילו החילוניות או הדתית"למחצה (ברוחה).

24 MAR 1976

אופרות באנסמבל הקאמרי

מוסיקה בירושלים

מאת אורי אפשטיין

נה אדישה כלל ועיקר לתכנים אמור-ציונאליים. בזימרתה של הסופראן סטלה ריצ'מונד, בתפקיד אמור, הייתה מתקבלת בברכה, מלבד טוהר האינטונציה וצלילות קולה, גם מידה נוספת של קלילות.

על "שאל בעין דור" אפשר לומר כיום, כ־20 שנה אחרי היווצרה, ש"יוסף טל הצליח להגשים בה משהו מרעיון ה"הומאניזציה של המיתוס" ברוחו של תומאס מאן. לא כוונת שאמאניסטית מטילת אימה ולא מלכותיות טכסית אלא נשיות אמהית, וחולשה אנושית מאחורי התדמית של מלך — אלה הסגולות הבאות לידי ביטוי באינטנסיביות תמציתית מרעידה ביצירה קצרה וקומפאקטית זאת. בתפקיד בעלת האוב היתה מורה גשת מידה רבה יותר של הזדהות בזימרתה של מירה זכאי. הטנור נסים תג'ר והבאריטון טיבור הרדן מילאו את תפקידי שאול ושמואל בכוח שכנע דרמאטי. קריאתו של גדעון זינגר היתה רבת-רושם בענייניוּתה הכרוניקאלית.

ב"מנהל התיאטרון" של מוצרט הצטרפה אל הצוות ריצ'מונד, תג'ר והרדן ומרת הסופראן הצעירה סילביה גרינברג. בקולה הצלול, הבהיר והגמיש, בקלילותה החיננית ובאלגאנטיות הטבעית של זימרתה וכן של תנועתה על הבמה היא עשויה להיות נכס של ממש בהפקות אופראיות, ביחוד בתפקידים בעלי נטיה קמית מסוג "בופה".

ערב של אופרות, בניצוחו של גיורג זינגר, היה בבחינת גיוון רצוי ומשמח בתוכניות האנסמבל הקאמרי. מבחר היצירות, שכלל שתי אופרות קצרות — האחת קלאסית והאחרת ישראלית: "מנהל התיאטרון" של מוצרט ו"שאל בעין דור" של יוסף טל — שמר על המסגרת הקאמרית ועל גבולותיה הטבעיים של יכולת בלתי יומרנית, וגם הצליח להפנות את ההתעניינות מחדש אל אחד ההישגים הישראלים הבולטים בתחום-יצירה זה. אולם, אורפיאוס ואורידיקה" של גלוק חרגה ממסגרת זאת באופן שצרם מכל הבחירה הבחירה באופרה ארוכה — על אף קיומן של עוד אופרות קאמריות קצרות רבות וראויות לביצוע — חייבה לקט של קטעים, שלא דווקא שיקפו את מעלותיה, וגם מביחנת סגולותיה המוסיקליות התובעניות נשמעה כמעל ומעבר ליכולתו של צוות הזמרים והמנגנים.

קול האלט של מירה זכאי, בתפקיד אורפיאוס, נשמע נעים ומטופח, וזימרתה ספוגת תרבות ואינטליגנטיות — הן האובייקטיביות המאופקת היתרה של הבעתה אינה הולמת את גישתו של גלוק, שהמוסיקה שלו אי-

2-APR-1946 3 קר

707

אשר

האנסאמבל הקאמרה, קונצרט
למינוריים מס' 5 בתוכנית:
קטעים מתוך "אורפיאוס ואור"
רידיקה" — גלוק, "שאל כ"
עין-דור" — יוסף טל, "מנהל
התיאטרון" — פריארט. המנ"
צח: ג'ורג' זינגר.

בקונצרט זה, שהורכב מפרקי
אופרה, היה הכוכב המנצח הי
חתיק ג'ורג' זינגר, שהצטיין ב
אינטנסיביות וביכולת נדירה לחי
דור לעומק היצירות ולסותף את
המנגנים כלבה מוסיקאלית. זינגר
גר החזיר לאנסאמבל את הצליל
התזמורתי החי והמלא, בפיסוק
רזב, התואם את סגנון היצירות.
הקטעים מתוך "אורפיאוס ואור"
רידיקה" מאת גלוק היו החלק
החלש בקונצרט. הקיטוע חטא
לאופרה הנהדרת הזאת בלי קט"
עיי-המקהלות הנהדרים של הפר"
ריות, בלי הבאלטים, בלי הסע"
רה התזמורתית, שבוקריני, אשר
לא התגבר על יצרו, גנב אותה
ליצירותיו, בלי העולם הקסום של
השאל והתנהגות האנושית של
עולם זה, נשמעו הקטעים של
גלוק כמו מתוך מחוד לוחץ. את
תפקיד אמור האכזרי, העומד ב
עימות מתמיד עם אורפיאוס הלירי
רי והאנושי, ביצעה סטלה ריצ"
מונד בקול שטוח ובהגשה משע"
ממת. אמור תובע זמרת סופראן
מעולה במיוחד, יותר מזה אי"
שירת מוסיקאלית. זו לא היתה.
מירה זכאי היתה משכנעת ב
מעט שהופקד בידיה. היא היחידה
מכל הסולנים של הערב, שיכור
לה לעמוד על כל במה בעולם
ולהצלית. יש לה קול אלט אמיר
תי, בעל איכות מיוחדת ועוצמה
פנימית, ובאחרונה נוספו לקולה
תהודה ועוצמה, והוא תודר לכל
פינה באולם.

ג'ורג' זינגר, שקיבל על עצמי
מו להתחית את "שאל בעיין"
דור" מאת יוסף טל, נתן ליצי"
רה זו את המקום הראוי לה ב
ערב פרקי האופרות והשקיע בה
את נשמתו. טל כתב את האופרה
הקונצרטאנטית הזאת לפני כ-20
שנה, לא בכתיבתו המתוחכמת ו
החדשנית שאנו מכירים כיום, אבל
בכתיבה למופת בסוגה. יצירה זו
שייכת לאיזור שנמצאים בו, ה"
מלך דוד" מאת הונגר ו, אדיפוס
רקס" מאת סטראוינסקי, שתפי"
קיד הקריין אורגאני ומוסיקה ל"
מתיחות הדראמאטית גם בהם. הי
יצירה של טל "קלה לעיכול", אך
יש בה איכות מוסיקאלית מעניי"
נת ויש בה הומאגניות של הי"
כלים, השירה והקריאה. מתברר
שגם לפני דור לא נזקק טל ל
ציטטות של פסבדו-פולקלור, ו
סגנונו האישי, הטבוע ביצירה זו,
הוא תופעה נדירה בימינו. גדעון
זינגר מילא היטב את תפקיד הי"
קריין ונראה שהוא מכיר את סג"
נונו של טל, אחרי שהשתתף ב
ביצוע "אלזה". בין הזמרים בלי"
טה שוב מירה זכאי בתפקיד בעי"
לת הצעב. הטנור נסים תגיר שי"
חק את שאל בחום רב. חבל ש"
טיבור הרדן חרג קצת מהגבולות
ששם האנסאמבל הקולי המאופק
היה לעצמו, ולחץ בצלילים צעק"
ניים.

"שאלו בעין דור" בחג המוסיקה הישראלית

Print

הדפסה

האופרה הא-טונאלית הקצרה של יוסף טל תבוצע במלואת 90 למלחין

יוסף טל

חגי חטרון

התזמורת הפילהרמונית הישראלית, בניצוח גארי ברתיני, תבצע את האופרה "שאלו בעין דור" מאת יוסף טל בפתיחת "חג המוסיקה הישראלית". קונצרט זה, שיתקיים ב-4 באוקטובר באולם הנרי קראון בירושלים, יהיה מחווה למלחין במלואתו לו 90. ישתתפו זמרת האלט עדנה פרוכניק כבעלת האוב, הטנור הבריטי ניל ג'נקינס (אשר הרבה להופיע בישראל בעבר) כשאלו המלך, והבס-בריטון ולדימיר בראון כשמואל. הבריטון דוד זבה יופיע בתפקיד קריין.

"שאלו בעין דור" היא אופרה במערכה אחת (כחצי שעה), אשר חוברת ב-1955 בהזמנת תזמורת רמת גן ונועדה מראשיתה לביצוע קונצרטי. בספרו האוטוביוגרפי "עד יוסף" (בעריכת עדה ברודסקי) מעיר טל כי המתכונת הקונצרטי נראתה לו הולמת, משום שעלייתו של שמואל מן המתים, במתכונת מבויתת ותיאטרלית, נראתה מועדת לקיטש. עוד מסביר טל כי עמד בפיתוי לחבר מוסיקה ציורית מדי, ולא השתמש בשום חומר דתי-יהודי מסורתי, אלא כתב יצירה א-טונאלית, על פי דרכו.

הסגנון הלא-טונאלי של האופרה הוליד סיפור משעשע המובא באוטוביוגרפיה במלואו: טל משחזר את ההכנות לביצוע האופרה בלונדון, ב-1957, עם התזמורת הקאמרית של הבי-בי-סי וסולנים. הוא עצמו יצא ללונדון כדי לנצח על הקונצרט, וכאשר פגש לראשונה את הזמרת שהוצבה בתפקיד בעלת האוב, שמע מפיה על מבוכה רבה שנגרמה לה בשעה ששקדה על התווים. מנהל קונסרבטוריון שאתו התייעצה עיין בפרטיטורה שנשלחה מישראל, ואמר - "אה, על זה את לא צריכה לשבור את הראש, את יכולה לשיר מה שאת רוצה, אף אחד לא ירגיש"; מוסיקאי אחר שיער שהפרטיטורה מלאה שגיאות גהה; בסופו של דבר למדה הזמרת את חלקה היטב, בעזרת פסנתרן ג'ז.

האופרה המוקלטת נשלחה על ידי קול ישראל לתחרות באיטליה, ב-1957, וכך כתב עליה אז ב"הארץ" המלחין והמבקר א"א בוסקוביץ': "בשומעך מוסיקה זו נדמה לך כי עתה מבין אתה כדבעי את המסופר בספר שמואל".

חג המוסיקה הישראלית, המתקיים זו הפעם השלישית ביוזמת מינהל התרבות במשרד התרבות, יימשך יומיים. ביומו השני (5 באוקטובר, אחר הצהריים, שוב באולם הנרי קראון בירושלים) יתקיים קונצרט-סדנה שיוקדש ליצירה חדשה מאת גיל שוחט, "סימפוניה ישראלית" שמה. בסימפוניה זו מולחנים 18 שירים מאת חיים גורי, שחוברו במוחד. באירוע ישתתפו כל העושים במלאכה: המלחין, המשורר, המנצח סטנלי ספרבר והזמרת הסימפונית חיפה, המקהלה הפילהרמונית תל אביב ומקהלת הקיבוץ הארצי.